

Ölüm Olgularında Hekim Sorumluluğu ve Tıbbi Kayıt Tutma Sorumluluğu

Şimşek ÇELİK¹

1. Ölüm Olgularında Hekim Sorumluluğu

Giriş

Türkiye İstatistik Kurumunun verilerine göre, Türkiye’de 2019 yılındaki toplam ölüm sayısı 435.941 kişidir. Ölen kişilerin %45,4’ünü bayanlar, %54,6’sını ise erkekler oluşturmuştur. Otopsi yapılan bireylerle gerçekleştirilen bir çalışmada, Adli Tıp Kurumu Morg İhtisas Dairesi rapor arşivi ve kayıtları içerisinde 01.01.2015-31.12.2017 tarihleri arasında 3 yıllık bir süre tarama yapılmış ve 16523 otopsinin raporu incelenmiştir (1). Kesin olarak bilinmemesine rağmen Türkiye’de en azından 60-80 bin ölüm vakasının adli olduğu; bu ölüm vakalarının büyük bir kısmında ise, otopsiye gerek duyulduğu tahmin edilmektedir (2).

Ölüm olgularında prosedür (2)

Doğal ölüm → Adli problem yoksa → Normal Olgu → Ölü defin izni verilir.

Doğal ölüm (Adli problem varsa); Travmaya bağlı ölüm → Adli Olgu → Keşif → Ölen bireye defin izni verilir.

Kuşkulu /ani gelişen ölüm → Otopsi → Ölen bireye defin izni verilir.

Ölen Kişiye Defin İzni Verilmesi

Türkiye’de ölüm olayı gerçekleştiğinde, 1593 Sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu (UHK)’na göre; defin ruhsatı yetkili kişiler tarafından verilmeden mevta defnedilemez. Aynı kanuna göre bu ruhsatı vermekle yetkili kişi belediye tabibi veya onun bulunmadığı yerlerde hükümet tabibinin verebileceği net bir şekilde belirtilmiştir. Hekim olmayan yerleşim yerlerinde ise defin ruhsatının bu konularla ilgili eğitime katılmış sağlık çalışanlarının da verilebileceği de kanunda bulunan maddelerdendir. Defin ruhsatı verilirken ölünün detaylı muayene edilmesi önemli bir zorunluluktur. UHK’da “Ölü muayenesi yapan ki-

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi, Acil Tıp AD., simsekcelik@cumhuriyet.edu.tr

servislerinde görev yapan hekimler karşılaşmaktadır. Hekimler, hastaneye ölü duhul olarak getirilen ve ölüm sebebi bilinmeyen tüm olgularla, ölüm sebebinin adli bir olaya bağlı olduğunu düşündükleri ölü duhul olgularında gerekli evrakları düzenleyerek adli olgu olmalarını sağlamalıdır (39). Böylelikle, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 159. maddesi gereğince, bir ölümün doğal nedenlerden meydana gelmediği kuşkusunu doğuracak bir durumun varlığı halinde olayı Cumhuriyet Başsavcılığı'na bildirme yükümlülüklerini yerine getirmiş olurlar (40). Bu vakalara adli ölü muayenesinden sonra ölüm nedenlerinin tespit edilmesi amacıyla otopsi yapılmalı ve defin ruhsatları adli makamlarca düzenlenmelidir (41,42). Ancak bu şekilde ölü duhul olgularındaki doğal olmayan ölüm ihtimali ortadan kaldırılarak ölüm nedenleri doğru olarak tespit edilebilir.

Sonuç

Hekim ölüm olgularında, mevtanın adli bir olay sonucu olup olmadığının kararını verebilmek için defin izni verirken mevtayı çok dikkatli değerlendirmesi gerekir. Ölüm nedeni ve ölüm durumunu adli boyutunun olup olmadığının tespit edilebilmesi için kişiyi rahatsızlandığı zamanda görenlerden ve yakınlarından detaylı bir şekilde anamnez alınması ve kişinin hastalığı ile ilgili tüm tıbbi ve adli belgelerin incelenmesi gerekir. Bir kişinin şüpheli bir şekilde ölü bulunması veya ani ve beklenmedik bir şekilde ölmesi durumlarında, adli olarak değerlendirilmeli ve adli mercilere bilgi verilmelidir. Ölüm sebeplerinin doğru kayıt altına alınması, olayın adli olup olmadığının doğru değerlendirilmesi hem adli sürecin başlatılması hem de ülkelerin izleyeceği sağlık politikalarını doğru yönlendirmesi açısından çok önemlidir. Hekim ölüm sonrasında yaptığı ilk muayenede çok

dikkatli olmalıdır. Ölüm sebebinin belirlenmediği ve şüpheli durumlarda olayın otopsi ile netleşmesi gerekmektedir.

Kaynaklar

1. Aksoy Ö, Aksoy U, Arslan MN, Şam B. (2020). Morg İhtisas Dairesi'nde otopsi yapılan olgularda verilen ölüm sebeplerinin sınıflandırılması ve standardizasyonu. *Journal Of Forensic Medicine*, 34, 1.
2. Koç S, Ölüm Olgularında Hekim Sorumluluğu ve Postmortem İncelenmeler. İ.Ü Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri Yeni Yasalar Çerçevesinde Hekimlerin Hukuki ve Cezai Sorumluluğu, Tıbbi Malpraktis ve Adli Raporların Düzenlenmesi Sempozyum Dizisi No: 48 • Şubat 2006 • s.193-213
3. Umumi Hıfzıssıhha Kanunu. Kanun numarası: 1593; Resmî Gazete'de yayım tarihi: 06/05/1930. Resmî Gazete Sayı: 1489.
4. Lloyd-Jones DM, Martin DO, Larson MG, Levy D. Accuracy of death certificates for coding coronary heart disease as the cause of death. *Annals of Internal Medicine* 1998;129(12):1020-6.
5. Percy C, Stanek E, Gloeckler L. Accuracy of cancer death certificates and its effect on cancer mortality statistics. *American Journal of Public Health* 1981;71(3):242-50.
6. Moussa MAA, Shafie MZ, Khogali MM, et al. Reliability of death certificate diagnoses. *Journal of Clinical Epidemiology* 1990; 43 (12): 1285-95.
7. Sibai AM. Mortality certification and cause-of-death reporting in developing countries. *Bulletin of the World Health Organization* 2004;82-3.
8. Kircher T, Nelson J, Burdo H. The autopsy as a measure of accuracy of the death certificate. *The New England Journal of Medicine* 1985;313(20):1263-9
9. Ceza Muhakemesi Kanunu. Kanun numarası: 5271; Resmî Gazete'de yayım tarihi: 17/12/2004. Resmî Gazete Sayı: 25673.
10. Adeyinka A, Bailey K. (2021). StatPearls yayıncılık, Ölüm belgesi.
11. Pritt BS, Hardin NJ, Richmond JA, Shapiro SL. Akademik bir kurumda ölüm sertifikası hataları. *Arch Pathol Lab Med.* 2005 Kasım; 129 (11):1476-9. (PubMed)
12. Smith Sehdev AE, Hutchins GM. Ölüm nedeni beyanının uygun şekilde tamamlanması ve doğruluğu ile ilgili sorunlar. *Arch Stajyer Med.* 2001 22 Ocak; 161 (2):277-84. (PubMed)
13. Myers KA, Farquhar DR. Ölüm sertifikasının doğruluğunun iyileştirilmesi. *CMAJ.* 1998 19 Mayıs; 158 (10):1317-23. (PMC ücretsiz makale) (PubMed)
14. Cirera L, Salmerón D, Martínez C, Bañón RM, Navarro C. (Ölüm nedenlerine ilişkin ölüm istatistiklerinde tıbbi ve adli sertifikaların iyileştirilmesi on yıldan fazla bir süredir). *Rev Esp Salud Publica.* 2018 Haziran 06; 92 (PubMed)

15. 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu, Madde 216.
16. 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu, Madde 218
17. 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu, Madde 219.
18. Alper B, Çekin N, Gülmen MK, Hilal A. (Ed) Adli Tıp Ders Kitabı. Adana: Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Yayınları, No: 14, 2005: 67.
19. Finkbeiner WE, Ursell PC, Davis RL. The Autopsy-Past and Present. In: Autopsy Pathology: A Manual and Atlas. Churchill, Livingstone, 2004: 1-16.
20. Burton EC, McPhee SJ. Autopsy Overview. In: Collins KA, Hutchins GM ed. Autopsy Performance & Reporting. 2nd Ed. CAP, 2003: 3-12.
21. Dolinak D, Matshes E. The Forensic Autopsy. In: Dolinak D, Matshes EW, Lew EO. Forensic Pathology: Principles and Practise. Elsevier Academic Press, 2005: 65-70.
22. Saukko P, Knight B. The Forensic Autopsy. In: Knight's Forensic Pathology. 3rd Ed. Arnold, 2004:1-51.
23. Burton JL, Underwood J. Clinical, Educational, and Epidemiological Value of Autopsy. Lancet 2007; 369:1471-80.
24. Değirmenci B, Akar T, Demirel B. (2015). Ölümlü Trafik Kazalarının Adli Tıp Açısından Değerlendirilmesi. Gazi Medical Journal, 26(4).
25. Gören S, Subaşı M, Tıraşçı Y, Kaya Z. Trafik kazalarına bağlı ölümler. T Klin J Foren Med 2005; 2: 3-13.
26. Akar T, Yavuz Y, Demirel B, Şenol E, Eğilmez L. Diyarbakır'da 2000-2004 yılları arasında meydana gelen doğal nedenlere bağlı olmayan ölümler. T Klin J Foren Med 2006; 3: 94-100
27. Akar T, Bakar C, Şenol E, Demirel B. Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesinde adli ölü muayenesi yapılan olguların değerlendirilmesi. Gazi Med J 2005; 16: 169-71.
28. Meel BL. Incidence and patterns of violent and/or traumatic deaths between 1993 and 1999 in the transkei region of South Africa. J Trauma 2004; 57: 125-9.
29. Nordrum I, Eide TJ, Jorgensen L. Forensic pathology in Northern Norway requested medico-legal autopsies in the counties of Finnmark and Troms 1973-1992. APMIS 1996; 104: 465-74.
30. Fincancı ŞK. Trafik kazalarında ortaya çıkan Adli Tıp sorunları. Adli Tıp Bülteni 1996; 1:26-8.
31. Salaçin S. Trafik kazası sonucu meydana gelen ölümlerde Adli Patoloji. Adli Tıp Bülteni 1996; 1: 32-6
32. Töre K, Hubay E, Sotonyi P, Keller E. Fatal traffic injuries among pedestrians, bicyclists and motor vehicle occupants. Forensic Sci Int 2005; 151: 151-6.
33. Özdemir Ç, İkizceli İ, Sözüer EM, Avşaroğulları L, Küçük C. Çoklu travmalı 3 olguda hastane bulguları ile otopsi bulgularının karşılaştırılması. Acil Tıp Dergisi 2004; 4: 174-8.
34. Clinical Policy: Critical Issues in the evaluation of adult patients presenting to the emergency department with acute blunt abdominal trauma. Ann Emerg Med 2004; 43: 278-90.
35. Yıldız EÜ, Özaslan A. Ani, doğal sürücü ölümleri. 4. Adli Bilimler Kongresi; 10-13 Mayıs 2000; İstanbul, Türkiye. P.45.
36. Koç S. "Adli Tıp I" içinde, (Editörler: Soysal Z, Çakalır C), İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Yayınları, Rek. No: 4165, Fak. No: 224, İstanbul, 1999; 153-161.
37. Birinci Basamak için Adli Tıp El Kitabı, TTB-ATUD, Polat Matbaası, Ankara, 1999,168-176.
38. Kolusayın Ö, Koç S. Ölüm "Adli Tıp I" içinde (Editörler: Soysal Z, Çakalır C). İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Yayınları, Rek. No: 4165, Fak. No: 224, İstanbul, 1999; 93-151.
39. Akar T, Değirmenci B, Dursun S, Yağan M, Demirel B. (2010). Ölü Duhul Olgularına Yaklaşım.
40. Yaşar O. Practical and Commentary New Criminal Judgement Law With The Number of 5271. 1sted. Ankara: Cem Web Offset Limited Company; 2005. p. 638.
41. Meral D, Hilal A, Çekin N, Gülmen MK, Akçan R. (Medical certification of death and cause of death statements in Çukurova University Hospital). The Bulletin of Legal Medicine 2007; 12(1):10-4.
42. Çekin N, Hilal A, Atıcı E, Cavlak M. (Responsibilities of physicians' on death certificates and documents prepared by themselves) STED 2004;13 (10):371-4.

sadece davacı olan hastanın getirdiği belgelerle aksi ispatlanıncaya kadar, karineten kabul edilmesi gerektiği belirtilmektedir (19)

Sonuç

Tıbbi kayıtların eksik veya yanlış tutulmuş olması direk olarak hukuksal açıdan sorun olmaz. Fakat zarar görmüş hastanın dava etmesi durumunda, hasta lehine ispat karnesi olanağı sağlamış olur. Hekimlerin ve sağlık kuruluşlarının, hastaların tedavi sürecinde veya daha sonraki zamanlarda gerçekleşebilecek adli vakalarda, kendilerini savunabilmelerinin tek yolu, hastanın tıbbi müdahalesinin eksiksiz ve olması gerektiği gibi yapıldığının ispat edilmesidir. Bunu ispat edebilmek için tıbbi kayıtların düzenli ve eksiksiz tutulması gerekmektedir.

Kaynaklar

43. Yavuz MS, 'Tıbbi Kayıtların Düzenlenmesi ve Saklanması'nda Görülen Eksiklikler ve Hukuki Sonuçları', Türkiye Klinikleri Cerrahi Tıp Bilimleri Dergisi, Sayı: 2/50, Yıl: 2006, s. 1.
44. Somer P, 'Tıbbi Kayıtlar', III. Sağlık Hukuku Kurultayı, Ankara Barosu Yayınları, Ankara, 2011, s. 526-527.
45. Sağlıkla İlgili Uluslararası Belgeler, Türk Tabipleri Birliği Yayınları, Ankara 2009, <http://www.ttb.org.tr/kutuphane/belgeler2009.pdf>, (erişim tarihi: 02.12.2013); Yavuz, s. 2.
46. Resmî Gazete. 14.04.1928, Sayı: 863.
47. Resmî Gazete. 13.01.1983, Sayı: 17927 Mük.
48. Sağlık Bakanlığınının 06.11.2001 tarih ve 10588 sayılı olurları ile yürürlüğe girmiştir.
49. Resmî Gazete. 01.08.1998, Sayı: 23420.
50. Resmî Gazete. 27.03.2002, Sayı: 24708.
51. Resmî Gazete. 28.04.1937, Sayı: 3591.
52. Resmî Gazete. 12.01.1961, Sayı: 10705.
53. Resmî Gazete. 09.12.2004, Sayı: 25605.
54. Resmî Gazete. 10.01.1983, Sayı: 17924.
55. Resmî Gazete. 15.02.2008, Sayı: 26788.
56. Resmî Gazete. 11.05.2000, Sayı: 24046.
57. Andrews BW, 'Medical Records Liability', Health Law, Sayı: 6, Yıl: 1992-1993, s. 11.
58. Somer P, 'Tıbbi Kayıtlar', III. Sağlık Hukuku Kurultayı, Ankara Barosu Yayınları, Ankara 2011, s. 526-554.
59. Zeytin Z, 'Tıbbi Müdahalelerden Doğan Hukuki Sorumlulukta İspat Yükü Kuralının Tersine Çevrildiği ve Kolaylaştırıldığı Haller', Uluslararası Katılımlı 1. Tıp Etiği ve Tıp Hukuku Sempozyum Kitabı, İstanbul 2005, s. 135-151.
60. Van M, Atılğan Ç, Sözer Ş, 'Tıbbi Malpraktis Davalarında Kapsam Sorunu', Türkiye Klinikleri J Cardiovasc Surg-Special Topics, Sayı: 4/3 Yıl: 2012, s.144.
61. Söğüt İS, (2013). Tıbbi kayıtlar. Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2013;02:63-86.
62. Hakeri, H., Tıp Hukuku, Ankara 2012.
63. Kök AN, (Tebliğ Başlığı bulunmamaktadır), Tıp Ceza Hukukunun Güncel Sorunları, V. Türk-Alman Tıp Hukuku Sempozyumu, Ankara, 2008, s. 970.
64. Scheutzow SO, Daniels AR, 'The Discovery of Medical Records Maintained By Health Care Facilities: Inconsistent Law In Need Of Legislative Correction', Journal of Law And Health, Vol.5: 2, (1990-1991), s. 179-208.
65. Pınar T, Çakmak ZA, Saygun M, Ulu N 'Hasta Dosyalarında Tanı ve Tedaviyi Etkileyebilecek Meslek ve Diğer Faktörlerin Tıbbi Kayıtlarda Yeralma Durumlarının Değerlendirilmesi', Türkiye Klinikleri J Med Sci, 2008, S. 28, s. 40-46.
66. Saravi BM, Kabirzadeh A, Kabirzadeh A, 'A Review of The History of Different Medical Record Formats, and Their Effects on Medical Education', Türkiye Klinikleri J Med Ethics, Sayı: 14, Yıl: 2006, s. 161.
67. Aktürk Z, 'Tıbbi Kayıt Tutma', <http://www.aile.net/sunum/sunum/kayitzekeriya.ppt>, slayt no: 10, (erişim tarihi: 02.12.2013).
68. Saravi BM, Kabirzadeh, A, Kabirzadeh A, 'A Review of The History of Different Medical Record Formats, and Their Effects on Medical Education', Türkiye Klinikleri J Med Ethics, 2006, S. 14, s. 159-161.
69. Somer P, 'Tıbbi Kayıtlar', III. Sağlık Hukuku Kurultayı, Ankara Barosu Yayınları, Ankara 2011, s. 542-543.
70. Sağlıkla İlgili Uluslararası Belgeler, Türk Tabipleri Birliği Yayınları, Ankara 2009, <http://www.ttb.org.tr/kutuphane/belgeler2009.pdf>, (erişim tarihi: 02.12.2013). <http://web.deu.edu.tr/radyolojiabd/malpraktis.html>, (erişim tarihi: 02.12.2013) http://www.ttb.org.tr/mevzuat/index.php?option=com_content&task=view&id=65&Itemid=31, (erişim tarihi: 02.12.2013).
71. Başsözen A, 'Tıbbi Müdahaleden Kaynaklanan Tazminat Davalarında İspat Sorunları', e-akademi, Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi, Ocak 2012, S. 119, s.1-49.
72. Zeytin Z, 'Tıbbi Müdahalelerden Doğan Hukuki Sorumlulukta İspat Yükü Kuralının Tersine Çevrildiği ve Kolaylaştırıldığı Haller', Uluslararası Katılımlı 1. Tıp Etiği ve Tıp Hukuku Sempozyum Kitabı, İstanbul 2005, s. 135-151.